

Такий висновок формується під впливом глибокого, фахового і ґрунтовного дослідження лірики А. Малишка й його світоглядного *credo*.

Наукове і разом з тим романтично піднесене за духом дослідження Миколи Ткачука, ця ошатно видана книжка знайде багатьох зацікавлених шанувальників поета, який і в гіркі періоди свого життя й життя України мав мужність зберегти свою гідність і полум'яну любов до Батьківщини.

Людмила Краснова, д.ф.н.(Дрогобич)

Вірджинія Вулф. Розмисли навколо модерністської експериментальності

(Галини Варнацька. Художня специфіка модерністської прози Вірджинії Вулф. Монографія – Дрогобич, 2012. – 220 с.)

За Вірджинією Вулф чітко закріпився слоган «потік свідомості» як ознака її модерністського статусу. «Свідомість ніколи не постає сама в собі подрібненою на шматки... У ній нема нічого, що могло би пов'язуватися, – вона тече»¹. Ця проблема досить широко розроблена в теорії й практиці модернізму, закорінена ще в творах Платона. Можливо, підсвідомо й виникає певний зв'язок між хвилями цього потоку, коли одне, зафіксоване свідомістю враження, непомітно вливається в інше. Поява у цьому плинні різних думок, асоціацій, переживань, роздумів, спогадів, вражень, неумотивованих стрибків настроїв – не випадкова. І головних збудником, на наш погляд, є асоціація, миттєвий поштовх до спомину. У художньому тексті плин спостережень автора (або героя)

¹Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т. 1 / Автор-укладач Ю.І. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – С. 260.

висвітлює істинність і неповторність особистості, її переддосвід або невловимість і несформованість бажань та мрій.

Автор нового цікавого дослідження про непересічний талант Вірджинії Вулф як прозаїка і теоретика модернізму, члена групи Блумсбері, Галина Варнацька, зосередила свою дослідницьку увагу саме на художній специфіці модерністської прози письменниці². Якщо в зарубіжній критиці після трагічної смерті авторки висвітлювалися головню біографічні відомості й деякі аспекти модерністського спадку, Галина Варнацька присвятила свою монографію насамперед проблемам поетикальним. Відштовхуючись від досить ґрунтового доробку своїх попередників, автор дослідження шукає і знаходить власні шляхи до інтерпретації прози англійського класика в єдності змісту і форми з паралельними спробами зазирнути у внутрішній світ письменниці.

Як науковець Галина Варнацька враховує зроблене, дає йому певну оцінку, проте обирає свій вектор у розмислах щодо неповторності саме художніх підходів і способів осмислення дійсності. Певним чином її не вдовольняє висвітлення проблем лінгвістичних, гендерних, філософських, психологічних щодо прози В. Вулф, і вона їх не оминає. Не вдовольняє її й однобічність трактувань модернізму в радянські часи. Спираючись на гаму найтонших виявів почуттів у «потопі свідомості», Галина Варнацька намагається увести у цей огром і «підводні камені», рифи, «залишки загиблих кораблів».

І це справжній, продуктивний підхід. Ріка потоку буває бурхливою, трапляються і тихі місця, і вири, коли вода греблі рве. Метафора терміну «потік свідомості» – багатшарова і наближається до символу. Відчуття такої «стрибковості» потоку особливо відчувається у повісті Вулф «Кімната Джейкоба»³.

Мати головного героя – Джейкоба – Бетті Фландерс, шукаючи неслухняного синочка, хвилюючись і відчуваючи

²Варнацька Г.О. Художня специфіка модерністської прози Вірджинії Вулф / Г.О.Варнацька. – Монографія. – Дрогобич : [РВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2012. – 220 с.

³Вулф В. На маяк: романи / В. Вулф ; [Пер. з англ. М. Карп, Е. Суриц]. – Спб. : Азбука-Классика, 2004. – 704 с.

небезпеку, сама по собі, ніби без волі авторки, фіксує «стрибковість» своїх настроїв. Вона формує подумки своєрідний афоризм або типологічне твердження, яке вбирає у себе складники фемінної сутності, її плинність і разом з тим усталеність. Щойно перебуваючи у стані хвилювання, Бетті відчуває раптовий «стрибок» настрою: «...хто може заперечувати, що ця порожнеча розуму, у поєднанні зіщедрістю, здоровим глуздом, забобонами, безсистемністю, моментами дивноївідваги, гумором і сентиментальністю – хто буде заперечувати, що саме цим жінка краща зачоловіка?»⁴.

Афористичність стилю – це чітка матриця, непорушна манера автора фіксувати зміни настроїв, їхню непередбачуваність, часто суперечливість у межах троїстості, наприклад: «...шлюб – це фортеця, а вдови самотньо блукають у чистому полі..., знедолені, беззахисні, нещасні істоти»⁵. У такому ж душевному ключі пише про «вдовинність» і Ліна Костенко: «Зелені очі орхідей. / І хтось на скрипці грає. / Вдова – це тінь серед людей, / свіча, що догорає...». І в поезії Ліни Костенко інколи помітна ця «стрибковість» потоку неадекватних образів, необхідних для гіркового протиставлення живого життя і догорання його.

Троїстість споріднених настроєм образів відчутно впливає на ритм прози Вірджинії Вулф. Тому й «потік свідомості», як стиль, позбавляється від хаотичності і певної алогічності викладу. Проте є у повісті й висловлювання суто фемінні, наївно-беззахисні, гранично редуковані: «усім відомо, що чоловіків слід остерігатися»⁶.

«Стрибковість» потоку думок англійської письменниці відчувається в усьому. Так вік героя постає перед реципієнтом у трьох вимірах: неслухняний хлопчик – політ над прірвою часового плину, і згодом вже студент Кембріджа, а тоді вже й кінець – розмитий у метафоричній кінцівці цього лету, сумнівний і втаємничений, після виру і сум'яття почуттів. «Потік свідомості»

⁴Там само. С. 11.

⁵Там само. С. 8.

⁶Вулф В. На маяк: романи / В. Вулф ; [Пер. з англ. М. Карп, Е. Суриц]. – Спб. : Азбука-Классика, 2004. – С. 29

як і потік життя в цілому не зникає. «Кімната» Джейкоба – це сам герой і це його земний притулок, його корабель на шляху до небуття. Старі черевики сина в руках матері у спустілій кімнаті – багатозаровий символ гіркого фінішу.

Галина Варнацька тонко відчула і довела своїми спостереженнями історичну і культурну обумовленість реформації канонічних елементів реалістичної літератури. Цей експеримент представив вагомі наслідки, дав культурному світові прозу Вірджинії Вулф, з паралельним усвідомленням трагічних наслідків цього експерименту. Цього фатального потоку життя з його підводними рифами.

Визначаючи один з найважливіших принципів поетики модернізму, авторка монографії формулює його як «оригінальне художнє моделювання темпоральності художніх творів, що виражалося в порушенні хронологічної послідовності сюжетних подій, у часових зміщеннях, введенні кількох часових площин одночасно тощо (М.Пруст, Дж.Джойс, В.Вулф, В.Фолкнер та ін.)»⁷.

Відтак створювалися нові сміливі центри, нові зв'язки між елементами художньої системи. Крізь призму цих засад виникали оригінальні підходи, прийоми розгляду й моделювання навколишнього світу. Своє дослідницьке слово Галина Варнацька реалізує в таких напрямках, як художня специфіка англійського модернізму і творчість Вірджинії Вулф; філософські, естетичні та психологічні чинники формування творчого феномену В. Вулф; нарис проблем естетики та письменницького світогляду В. Вулф.

Інтерпретаційним полем дослідження в монографії стають такі знакові твори Вулф, як роман «Місіс Деловей», «До маяка», «Орландо». На жаль, українських перекладів романів англійської письменниці-класика ще немає. Тому доводиться спиратися на англійськомовний оригінал і певний чином на російські переклади. Цікаво було б зіставити деякі знакові фрагменти з адекватними перекладами українською. Наприклад, опис фатальної кімнати Джейкоба Фландерса.

⁷Варнацька Г.О. Художня специфіка модерністської прози Вірджинії Вулф / Г.О.Варнацька. – Монографія. – Дрогобич : [РВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2012. – С. 43.

Монографія Галини Варнацької приваблює читача й тим, що її цікаво читати й в цілісності задуму, й окремими частинами, які мають самостійну цінність – наукову й художньо-інтригуючу, наприклад, розділ «Інтермедіальність у творчості Вірджинії Вулф: роман «До маяка», де йдеться про ритм прози, про її музикальність, близькість до живопису. Передумовою своєрідності художнього смаку Вулф, дослідниця вважає її шляхетне походження, гарну освіту, перебування серед мистецької еліти: «Здібності письменниці виходили далеко за межі художнього слова»⁸.

Монографія «Художня специфіка модерністської прози Вірджинії Вулф» вдало продовжує зусилля попередників зануритися у незбагненні глибини творчості англійського класика і відкрити у цій глибині нові риси, нові духовні порухи й осяяння митця.

Бажано, щоб дослідниця Галина Варнацька не зупинялася на досягнутому і подарувала шанувальникам англійської літератури її українські переклади.

Людмила Краснова, Микола Ткачук

Не забуваймо про нашу армію

(Ярослав Яремко. Нариси з історії української військової термінології. – 2-ге вид. – Дрогобич: Посвіт, 2013. – 411 с.)

Чи потрібна державі міцна армія? Державі самостійній, незалежній, яка опинилась у колі озброєних держав, що скося поглядають на цю гонорову, але досить слабеньку з військового погляду країну.

Україна вже мала потужну армію. Проте недалекоглядність влади, мовляв, ми не хочемо ні на кого нападати, призвела до гірких наслідків. Мав же Петлюра добре

⁸Варнацька Г.О. Художня специфіка модерністської прози Вірджинії Вулф / Г.О.Варнацька. –Монографія. –Дрогобич : [РВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2012. – С. 137.